

บทที่ 4

บริบทอำเภอคลองลาน

1. ประวัติความเป็นมา

คลองลานเดิมเป็นชื่อหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งมีลำน้ำคลองลานไหลผ่าน หมู่บ้านคลองลานในขณะนั้นอยู่ภายใต้การปกครองของตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510 ทางราชการได้ประกาศแยกพื้นที่บางส่วนของตำบลโป่งน้ำร้อนออกมาตั้งเป็นตำบลคลองลาน ต่อมาปี พ.ศ. 2520 ทางราชการจึงประกาศยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอคลองลาน โดยอยู่ในการปกครองของอำเภอเมืองกำแพงเพชร

เมื่อมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอ จึงมีผู้คนจากหลายพื้นที่ทั้งจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาตั้งรกรากจับจองที่ดินทำกินเป็นจำนวนมาก เกิดชุมชนใหม่ๆ ขึ้นหลายแห่ง ประชากรโดยรวมของกิ่งอำเภอมิมากขึ้น ทางราชการจึงประกาศแยกตำบลคลองลานออกไปเป็นตำบลใหม่เรียกว่า “ตำบลคลองลานพัฒนา” เมื่อปี พ.ศ. 2522 ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ประชาชนมีการตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตขึ้น ทางราชการจึงประกาศยกฐานะกิ่งอำเภอคลองลานขึ้นเป็นอำเภอคลองลาน เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2529 ปัจจุบัน ที่ว่าการอำเภอคลองลานตั้งอยู่บนถนนสายสี่แยกคลองน้ำไหล-น้ำตกปางควาย หมู่ 2 ตำบลคลองน้ำไหล อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันตกประมาณ 40 กิโลเมตร มีพื้นที่การปกครองทั้งหมด 1140.24 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

- 1) การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 4 ตำบล 68 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลโป่งน้ำร้อน ตำบลคลองน้ำไหล ตำบลคลองลานพัฒนา และตำบลสักงาม
- 2) การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ครอบคลุมตำบล

2. สภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ

อำเภอคลองลานถือว่าเป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร เพราะคลองที่เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคที่สำคัญของจังหวัดอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอคลองลานได้แก่ คลองสวนหมาก ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาทางทิศตะวันตก ไหลผ่านพื้นที่อำเภอคลองลานและอำเภอ

เมือง ลงสู่แม่น้ำปิงที่บ้านนครชุม และคลองขลุง มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาขุนสาม ไหลผ่านพื้นที่อำเภอคลองลาน อำเภอคลองขลุง ลงสู่แม่น้ำปิง

อำเภอคลองลานส่วนใหญ่ยังพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ป่าไม้เบญจพรรณ มีพรรณไม้ที่สำคัญหลายชนิด เช่น สัก ยาง ตะเคียน มะค่า ประดู่ และไม้แดง ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าคลองสวนหมาก-ป่าคลองขลุง อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอคลองลาน และอำเภอคลองขลุง มีพื้นที่ประมาณ 171,500 ไร่ และเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติคลองลานครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 300 ตารางกิโลเมตร หรือ 187,500 ไร่ เป็นภูเขาสูงชันและเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาถนนธงชัย ยอดเขาที่สูงที่สุดในอุทยานคือ ยอดเขาคองลาน สูงประมาณ 1,439 เมตร เกือบร้อยละ 60 ของอุทยานปกคลุมด้วยป่าดิบเขา เดิมบริเวณที่ตั้งเคยอยู่ในความครอบครองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และเป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าเย้า ม้ง มูเซอ ลีซอ อาข่า และปกากญอ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2529 รัฐบาลได้อพยพชาวเขาเหล่านี้ออกจากพื้นที่ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า

นอกจากนี้อำเภอคลองลานยังมีทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญคือ แร่ฟลูออไรด์ หรือแร่ฟลูออสปาร์ พบในแหล่งแร่ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน ลักษณะแร่มีเนื้อละเอียดถึงปานกลาง สีเขียวอ่อนปนม่วง แหล่งแร่อยู่ในบริเวณที่เป็นหินแกรนิตสีขาว การกำเนิดแร่เกิดมาจากรอยเลื่อนในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ ตะวันตกเฉียงใต้ แร่ฟลูออไรด์จะอยู่บริเวณรอยเลื่อนเหล่านั้น มีลักษณะเป็นสายแร่ ขนาดตั้งแต่ 2-3 เซนติเมตร ไปจนถึง 50 เซนติเมตร ส่วนใหญ่ใช้ในอุตสาหกรรมอะลูมิเนียมและผลิตแก้ว

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป ในเขตพื้นที่อำเภอคลองลาน เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน

แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ คลองลาน คลองสวนหมาก คลองแขง

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมืองกำแพงเพชร กิ่งอำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

การคมนาคม สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1117 (ถนนคลองแม่ลาย - คลองลาน)

4. ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน

อำเภอคลองลานถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมค่อนข้างสูงพื้นที่หนึ่งของประเทศ ทั้งนี้เพราะอำเภอคลองลานมีเพียงสี่ตำบลแต่มีประชากรหลายกลุ่มชาติพันธุ์ นับตั้งแต่คนไทยพื้นราบที่มีพื้นเพดั้งเดิมจากหลายจังหวัดของภาคเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชาวไทยภูเขาซึ่งมีแทบจะครบทุกเผ่าที่มีอยู่ในประเทศไทยคือ กะเหรี่ยง(ปกากญอ) แม้ว(ม้ง) เย้า(เมี่ยน) มูเซอ(ละหู่) ลีซอ(ลีซู) อีกร้อ(อาข่า) และชาวลีน(ลัวะ)

การตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่อำเภอคลองลาน เชื่อกันว่า ชาวปกากญอเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมในเขตพื้นที่นี้ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยฝั่งตะวันตกเป็นที่ที่ชาวปกากญอตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น และมีหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่ยืนยันได้ว่าชนเผ่าดังกล่าวได้ตั้งรกรากอยู่บนพื้นที่นี้มาหลายร้อยปีแล้ว ซึ่งตามวิถีชีวิตของชาวปกากญอ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรที่เรียกว่า “ไร่หมุนเวียน” อยู่บริเวณเชิงเขา

ในอดีตการตั้งถิ่นฐานของประชากรในเขตพื้นที่คลองลานมีอยู่อย่างเบาบาง มีชาวไทยพื้นราบทำนาทำไร่อยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา และก่อนหน้าปีพ.ศ. 2500 การปลูกฝิ่นยังเป็นสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมาย บริเวณยอดดอยถูกใช้เป็นพื้นที่ปลูกฝิ่นของชาวเขาเผ่าต่างๆ ยกเว้นชาวปกากญอซึ่งเป็นเผ่าที่ไม่ปลูกฝิ่น ต่อมาทางราชการได้ให้สัมปทานการทำไม้แก่บริษัทเอกชนในพื้นที่อำเภอคลองลาน ทำให้มีความต้องการแรงงานอย่างมากในกิจการทำไม้ มีประชาชนจากหลายจังหวัดหลั่งไหลเข้ามารับจ้างแรงงานเช่น เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน เพชรบูรณ์ เลย อุบลราชธานี และ นครราชสีมา เป็นต้น เมื่อสัมปทานป่าไม้สิ้นสุดลง ผู้ที่เข้ามารับจ้างแรงงานเห็นว่าพื้นที่คลองลานเป็นที่กว้างว่างเปล่าและมีความอุดมสมบูรณ์ จึงได้นำครอบครัวและสัตว์เลี้ยงมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในพื้นที่นี้

ปัจจุบันอำเภอคลองลานประกอบด้วยเขตปกครอง 4 ตำบล 68 หมู่บ้าน ประชากรรวมทั้งสิ้น 63,106 คน เป็นชาวไทยพื้นราบ 54,311 คน เป็นชาวไทยภูเขา 8,795 คน อยู่ใน 28 กลุ่มบ้านแยกเป็น ปกากญอ 1,366 คน ม้ง 3,497 คน เมี่ยน 3,029 คน ละหู่ 710 คน ลีซู 140 คน และลัวะ 53 คน

5. เหตุการณ์สำคัญ

เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ทางราชการได้ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน พื้นที่ 187,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่สามตำบลในสี่ตำบลของอำเภอคลองลานได้แก่ ตำบลคลองลานพัฒนา ตำบลคลองน้ำไหล และตำบลโป่งน้ำร้อน หรือครอบคลุมพื้นที่ประมาณหนึ่งในสี่ของเขตพื้นที่อำเภอคลองลานทั้งหมด และในพ.ศ. 2529 ได้มีการอพยพชาวเขาในเขตอุทยานให้มาอยู่ที่พื้นราบ แต่การอพยพดังกล่าวไม่ได้มีการเตรียมการรองรับการอพยพอย่างรอบคอบ การจัดพื้นที่รองรับทั้งที่อยู่อาศัยและพื้นที่การเกษตรมีไม่เพียงพอ

เหตุการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวคลองลานโดยรวมทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา ชาวไทยภูเขาต้องจำยอมละทิ้งวิถีชีวิตเกษตรกรรมบนภูเขามาเป็นแรงงานรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ มีการอพยพชาวเขาให้มาแทรกอยู่ร่วมกับชาวไทยพื้นราบ ซึ่งชุมชนชาวพื้นราบเองก็มีความแตกต่างกันทางด้านพื้นเพ ภาษาถิ่นและวัฒนธรรมย่อยอยู่แล้ว ทำให้หมู่บ้านในอำเภอคลองลานจึงมีความสลับซับซ้อนและมีความหลากหลายแตกต่างจากสังคมชนบทโดยทั่วไป

6. ข้อมูลทั่วไป

อาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม อาชีพเสริม ได้แก่ ทำเครื่องเงิน เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว ส้มเขียวหวาน อ้อย ข้าวโพด ฯลฯ

คำขวัญจังหวัดกำแพงเพชร เมืองคนแกร่ง ศิลาแล่งใหญ่ กลัวยักษ์หวาน น้ำมันลานกระบือ เลื่องลือมรดกโลก

คำขวัญอำเภอคลองลานเมืองคนงาม น้ำตกสวย เต็มไปด้วยไม้สัก อนุรักษ์ วัฒนธรรมมากมี ของดีเครื่องเงิน

โรงเรียนมัธยมศึกษา มี 3 แห่ง ดังนี้ โรงเรียนคลองลานวิทยา โรงเรียนคลองลานพัฒนา จินดาคัคคี โรงเรียนสั๊กงามวิทยา

